

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2018-05-17

Närvarande: Justitieråden Kerstin Calissendorff, Erik Nymansson och Thomas Bull

Biståndsbedömt trygghetsboende för äldre

Enligt en lagrådsremiss den 3 maj 2018 har regeringen (Socialdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481),
2. lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,
3. lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453),
4. lag om ändring i lagen (2005:807) om ersättning för viss mervärdesskatt för kommuner, landsting, kommunalförbund och samordningsförbund,
5. lag om ändring i alkohollagen (2010:1622),
6. lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30),
7. lag om ändring i lagen (2017:612) om samverkan vid utskrivning från sluten hälso- och sjukvård.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av departementssekreteraren Marcus Nydén, biträdd av kanslirådet Anna Gralberg.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

I remissen föreslås att en ny bestämmelse införs i socialtjänstlagen (2001:453) som innebär att kommuner får möjlighet att inrätta biståndsbedömt trygghetsboende, dvs. en särskild boendeform för äldre människor som främst behöver stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service. Den föreslagna ändringen syftar till att tydliggöra kommunernas möjlighet att inrätta sådana särskilda boenden.

Det råder ingen tvekan om att kommunerna redan i dag har möjlighet att inrätta denna typ av boenden. Frågan är då inledningsvis om det finns behov av den föreslagna "får-bestämmelsen". Det förefaller oklart om det föreligger en sådan tveksamhet om kommunernas möjlighet att inrätta boenden av detta slag att ett tydliggörande av detta är behövligt.

Oberoende av detta kan dock konstateras att genom de i remissen lämnade förslagen skapas en reglering för denna typ av boenden med avseende även på andra frågor än möjligheten att inrätta dem. Sålunda lämnas beträffande dessa boenden förslag avseende t.ex. mervärdesskattefrågor, möjligheterna att ta ut avgifter och krav på tillstånd. Genom förslagen i remissen skapas således i olika avseenden en sammanhållen reglering för det fall att en kommun väljer att inrätta ett sådant boende.

Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen

5 kap. 5 §

Enligt det nya tredje stycket i paragrafen får kommunen inrätta särskilda boendeformer för äldre människor som främst behöver stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service.

Det framgår av remissen att paragrafen syftar till att tydliggöra kommunernas möjlighet att inrätta särskilda boenden som är anpassade och utformade för äldre kvinnor och män som har ett vårdnadsbehov som understiger heldygnsvård, men som inte längre upplever det som tryggt att bo kvar i det egna hemmet. Ett ytterligare syfte med förslaget är att bryta den isolering som många av de äldre som bor kvar hemma lider av.

De redovisade syftena motsvaras inte särskilt väl av paragrafens lydelse, som endast anger vad som ska erbjudas på denna typ av boende och inte vilken målgrupp som de är avsedda för. Enligt Lagrådets mening bör följande förslag till utformning av 5 § övervägas i den fortsatta beredningen.

Socialnämnden ska verka för att äldre människor får goda bostäder och ska ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service.

Kommunen ska inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd (särskilt boende för äldre).

Kommunen får även inrätta boendeformer för äldre människor som behöver stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service och som därutöver har behov av att få ökad trygghet och gemenskap med andra (trygghetsboende för äldre).

Den äldre personen ska, så långt det är möjligt, kunna välja när och hur stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service ska ges.

8 kap. 2 §

Paragrafens första stycke innehåller en uppräkningslista av situationer där kommunen får ta ut en avgift. Bestämmelsen är svårläst och bör utformas i punktform, förslagsvis enligt följande.

Kommunen får enligt grunder som kommunen bestämmer ta ut skäliga avgifter som inte överstiger kommunens självkostnader i följande fall:

1. för familjerådgivning,
2. verksamhet för barn och unga enligt 5 kap. 1 § som inte är stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär,
3. föräldrautbildning inför adoption,

4. hemtjänst,
5. dagverksamhet,
6. bostad i sådant boende som avses i 5 kap. 5 § andra och tredje styckena eller 7 § tredje stycket och som inte omfattas av 12 kap. jordabalken, och för
7. annan liknande social tjänst.

I fråga [...]

Förslaget till lag om ändring i folkbokföringslagen

15 §

Med anledning av lagförslaget om trygghetsboende i 5 kap. 5 § socialtjänstlagen föreslås ett tillägg i paragrafens första stycke. Det föranleder frågan om inte paragrafens andra stycke bör vara tillämplig vid vistelse i ett trygghetsboende. Det andra stycket skulle då kunna ha följande lydelse.

Första stycket ska även tillämpas på den som vistas i ett hem för äldre som drivs av någon annan än kommunen, om boendet med hänsyn till upplåtelseform och tillgång till service och vård, stöd, hjälp eller annan lättåtkomlig service kan anses motsvara vistelse som avses i första stycket.

För det fall Lagrådets synpunkter rörande utformningen av 5 kap. 5 § socialtjänstlagen accepteras kan det övervägas om det andra stycket kan förenklas genom ett uttryckligt angivande av att första stycket även ska tillämpas avseende den som vistas i ett särskilt boende för äldre eller trygghetsboende för äldre som drivs av någon annan än kommunen.

Förslaget till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen

14 kap. 1 §

Paragrafen har utformats med två stycken där det första stycket kan sägas innehålla tre olika regler. Den kan med fördel utformas enligt följande.

Landstinget får överenskomma med en kommun inom landstinget om att överlåta skyldighet att erbjuda hälso- och sjukvård i hemmet (hemsjukvård) i ordinärt boende och i trygghetsboende enligt 5 kap. 5 § tredje stycket socialtjänstlagen (2001:453) till kommunen. Överenskommelsen får avse ansvar för sådana förbrukningsartiklar som avses i 8 kap. 9 §.

En överenskommelse enligt första stycket får inte avse ansvar för hälso- och sjukvård som ges av läkare.

Landstinget får lämna sådant ekonomiskt bidrag till kommunen som motiveras av överenskommelsen.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.